

WYTYCZNE DOTYCZĄCE REALIZACJI PROGRAMU

BEZPIECZNA SZKOŁA

tj. działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów szkół, dla których organem prowadzącym jest Gmina Słupsk

Słupsk 2018

Spis treści

Wstęp	4
Jak korzystać z informacji zawartych w Wytycznych	5
Przykład korzystania z informacji zawartych w Wytycznych	5
Osoby odpowiedzialne za nadzór i realizację Wytycznych	6
Dyrektor szkoły	6
Koordynator	7
Nauczyciele i pracownicy szkoły	8
Szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego	9
Wychowawca klasy	9
Rozdział I. Działania rozpoznawcze	10
Diagnoza ryzyka samobójstwa	11
Rozdział II. Działania profilaktyczne	14
Rozdział III. Działania interwencyjne	17
3.1. Uczeń jako sprawca czynu karalnego	17
3.1.1. Procedura ogólna	18
3.1.2. Procedury szczegółowe	19
3.1.2.1. Agresja fizyczna	19
3.1.2.2. Agresja słowna	20
3.1.2.3. Substancje psychoaktywne w szkole	21
3.1.2.4. Kradzież lub wymuszenie pieniędzy, przedmiotów wartościowych	22
3.1.2.5. Rozpowszechnianie pornografii w szkole przez ucznia	23
3.1.2.6. Wystąpienie przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów	24
3.2. Wystąpienie przypadków pedofilii w szkole	25
3.3. Wypadek ucznia w szkole	26
3.4. Zagrożenia terrorystyczne	29
3.4.1. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy - zasady po ogłoszeniu alarmu w szkole	29
3.4.2. Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły	32
3.4.3. Przekazanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego	35
3.4.4. Podłożenie podejrzanego pakunku	36
3.4.5. Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły	37
3.5. Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego	39

3.5.1. Cyberprzemoc	39
3.5.2. Niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia lub nauczyciela/pracownika szkoły	42
3.5.3. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie - uwodzenie, zagrożenie pedofilią	43
3.5.4. Seksting, prowokacyjne zachowanie i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich	44
Teczka zagadnieniowa „Bezpieczna Szkoła”	46
Uwagi końcowe	63

Wstęp

Analiza danych uzyskiwanych w ramach wieloletnich badań na poziomie nauk społecznych, wskazuje, że szczególnie istotną sferą ludzkich potrzeb, niejednokrotnie stawianych na najwyższym poziomie potrzeb bytowych człowieka jest bezpieczeństwo. Nie inaczej rzecz się ma w odniesieniu do środowiska szkolnego, które poza oczywistymi zadaniami na płaszczyźnie dydaktycznej, wychowawczej i kształtowania pożądanych społecznie postaw i kompetencji uczniów, rodzi konieczność zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Aksjomatem musi stać się twierdzenie, że tylko szkoła zapewniająca swoim uczniom bezpieczną formę pobytu, reagująca na wszelkie przejawy zachowań agresywnych, fizycznej i słownej przemocy, piętnująca i czynnie reagująca na działania nieakceptowane społecznie, niezgodne z przyjętymi normami moralnymi i etycznymi, szkoła dostrzegająca i interweniująca w przypadkach zachowań poniżających, oszczerczych z wykorzystaniem nowoczesnych środków komunikacji, jest w stanie w pełni realizować zadania stawiane systemowi oświaty przez podmiot ustawodawczy.

Problematykę bezpieczeństwa w środowisku szkolnym dostrzega również Minister Edukacji Narodowej, która z dniem 27 września 2017 r. wprowadziła materiały edukacyjno-informacyjne pn.: *Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów* (zwane dalej *Materiałami*). Warto wskazać, że przedmiotowe *Materiały* przybrały postać wskazówek dla szkół, co stanowi o tym, że winny być one wykorzystane do opracowania indywidualnych wytycznych, uwzględniających konkretny kontekst rzeczowy i miejscowy oraz tło sytuacyjne będące wynikiem analizy konkretnych przypadków stanowiących podstawę działań interwencyjnych czy kryzysowych.

W związku z powyższym na podstawie przytoczonych *Materiałów*, w oparciu o przepisy prawne zawarte w poniżej wskazanych aktach prawnych, wprowadzone zostają niniejsze działania profilaktyczne i interwencyjne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów szkół, dla których organem prowadzącym jest Gmina Słupsk:

- Ustawa Karta nauczycielka z dnia 26 stycznia 1982 r. – art. 6;
- Ustawa Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r. □ art. 1 i art. 6;
- Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z dnia 26 października 1982 r. □ art. 1, art. 2, art. 3 i inne;
- Ustawa o działaniach antyterrorystycznych z dnia 10 czerwca 2016 r. – art. 1 i art. 2.
- Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. □ art. 1, art. 10 § 2, art. 115 § 1;
- Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. □ art. 14;
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. □ art. 5, art. 19.

Jak korzystać z informacji zawartych w Wytocznych

1. Wytoczne zostały podzielone na trzy zasadnicze rozdziały, które wyznaczają jednocześnie trzy różne stadia działań w konkretnych sytuacjach problemowych: działania rozpoznawcze, działania profilaktyczne, działania interwencyjne. Całościowe, kompetentne i odpowiedzialne podejście do przeciwdziałania zdiagnozowanym zagrożeniom bezpieczeństwa wymaga podejścia systemowego: rozpoznawanie – identyfikacja osób lub grup mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów, rozpoznanie celów i możliwości działania; profilaktyka – rozumiana jako edukacja i przygotowanie uczniów, nauczycieli oraz pracowników administracji i obsługi do ewentualnego zagrożenia bezpieczeństwa; reagowanie (interwencja) – rozumiane jako zdolność do fizycznej neutralizacji zagrożenia, przy współpracy odpowiednich, wykwalifikowanych podmiotów.
2. Opis konkretnego zagrożenia np. przemoc fizyczna stosowana wobec ucznia, zawiera algorytmy działań jakie mogą lub powinny być wdrożone, wykaz osób odpowiedzialnych oraz zakresy ich odpowiedzialności.
3. Osoba uzyskująca informację o zagrożeniu bezpieczeństwa uczniów lub szkoły przekazuje ją z zachowaniem następującej kolejności: w pierwszej kolejności przekazywana jest dyrektorowi szkoły, pod jego nieobecność zastępcy dyrektora szkoły, a pod jego nieobecność Koordynatorowi (bliższe informacje poniżej). W przypadku nieobecności wszystkich wskazanych osób, działania zgodnie z wytycznymi wdraża osoba ujawniająca zdarzenie lub uzyskująca jako pierwsza informację o zagrożeniu. **Niniejszą uwagę dot. kolejności informowania o zagrożeniu, stosować do wszystkich procedur rozpoznawczych i interwencyjnych zawartych w Wytocznych.**

Przykład korzystania z informacji zawartych w Wytocznych

Dwóch uczniów stosuje przemoc fizyczną wobec swojego kolegi. W tym przypadku mamy do czynienia z zaistniałym zdarzeniem kryminogennym, czyli możliwe do zastosowania pozostają tylko działania interwencyjne. Trzeba zatem skorzystać z rozdziału trzeciego pn.: Działania interwencyjne, paragraf pn.: *Agresja fizyczna*.

Osoby odpowiedzialne za nadzór i realizację Wytycznych (zakres ogólny)

Dyrektor szkoły

Dyrektor szkoły odpowiedzialny jest za:

1. Systematyczne prowadzenie oceny stanu zagrożenia w poszczególnych kategoriach zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu. W tym celu systematycznie, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące przyjmuje od Koordynatora (zakres zadań opisany poniżej) sprawozdanie dot. działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych jakie zostały przeprowadzone celem zapewnienia bezpieczeństwa w szkole (zwane dalej *Sprawozdaniem*). Dyrektor szkoły sprawozdanie, o którym mowa, może przyjąć bez zastrzeżeń lub wskazać wdrożenie dodatkowych działań (w tym działań korygujących), ze wskazaniem terminu ich realizacji. Sprawozdania ze stosownymi adnotacjami dyrektora szkoły przechowywane są przez Koordynatora zgodnie z odrębnymi przepisami w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła, cz. 1*. Niniejsze pozwoli z wyprzedzeniem reagować na pojawiające się zagrożenia bezpieczeństwa, a w przypadku zaistniałego zdarzenia może stanowić bogaty materiał poglądowy lub dowodowy dla organów ustawowo działających na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Sprawdzanie, czy zasady postępowania w sytuacji zagrożenia są znane wszystkim nauczycielom i pracownikom szkoły. Sprawdzenie takie przeprowadzane jest raz w roku. Sposób sprawdzenia wiedzy w niniejszym zakresie jest dowolny. W przypadku ujawnionych nieprawidłowości, dyrektor szkoły kieruje osobę nieznającą procedur do odbycia szkolenia, które prowadzi Koordynator. Sprawdzenie dokonywane przez dyrektora szkoły odnotowywane jest w formie notatki służbowej i przechowywane przez Koordynatora wraz z pozostałą dokumentacją w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła, cz. 2*.
3. Sprawdzanie znajomości przez nauczycieli i pracowników szkoły instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, planów ewakuacji, planów rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadania umiejętności posługiwania się nimi. Sprawdzenie takie przeprowadzane jest raz w roku. Sposób sprawdzenia wiedzy w niniejszym zakresie jest dowolny. W przypadku ujawnionych nieprawidłowości, Dyrektor szkoły kieruje osobę nieznającą procedur do odbycia szkolenia, które prowadzi Koordynator. Sprawdzenie dokonywane przez dyrektora szkoły odnotowywane jest w formie notatki służbowej i przechowywane przez Koordynatora wraz z pozostałą dokumentacją w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła, cz. 2*.
4. Systematyczne sprawdzanie czy klucze do drzwi ewakuacyjnych są w wyznaczonym miejscu i czy są właściwe. Z przeprowadzonych kontroli dyrektor szkoły dokonuje zapisu w karcie kontroli, przechowywanej w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła, cz. 3*.
5. Określenie co najmniej dwóch źródeł alarmowania w różnych miejscach szkoły w przypadku wystąpienia konieczności przeprowadzenia ewakuacji i zapoznanie

z nimi wszystkich nauczycieli i pracowników szkoły. Sposoby alarmowania podane zostały w dalszej części Wytycznych (podrozdział *Zagrożenia terrorystyczne*).

6. Wyznaczenie miejsca ewakuacji i zapoznanie z tą wiedzą wszystkich nauczycieli i pracowników szkoły.
7. Zarządzanie ewakuacji na wypadek ogłoszenia alarmu o zagrożeniach.
8. Kierowanie działaniami kryzysowymi w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych.
9. Organizowanie przeszkolenia nauczycieli i pracowników szkoły na wypadek zaistnienia pożaru, zdarzenia terrorystycznego lub katastrofy naturalnej oraz ćwiczeń dla wskazanych osób i uczniów obejmujących m.in. ewakuację w ustalone miejsce. Dyrektor szkoły organizuje wspomniane przeszkolenie oraz ćwiczenia nie rzadziej niż raz w roku zgodnie z zasadami i zaleceniami określonymi w odrębnych przepisach. Sprawozdanie z realizacji tego zadania zawierające m.in. sposób i zakres przeprowadzonych ćwiczeń oraz wnioski końcowe i ewentualne zalecenia, przechowywane jest przez Koordynatora wraz z pozostałą dokumentacją w teczkę zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 4. Zalecenia mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości czy też korektę istniejących wytycznych winny być wdrożone niezwłocznie.
10. Udostępnienie służbom działającym w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego tj. Policji i Straży Pożarnej informacji dotyczących planów sytuacyjnych szkoły i innych obiektów na terenie szkoły się znajdujących, warunków organizacji ewakuacji ludzi.
11. Realizacja zadań wynikających z poszczególnych procedur postępowania.
12. Opracowanie Strategii Bezpieczeństwa Cyfrowego oraz wyznaczenie szkolnego Lidera Bezpieczeństwa Cyfrowego. Akceptowanie, wnoszenie korekt lub uwag do sprawozdania z realizacji głównych celów Strategii Bezpieczeństwa Cyfrowego.
13. Dyrektor szkoły może wyznaczyć do realizacji konkretnych zadań zastępcę dyrektora lub Koordynatora.

Koordinator działań realizowanych w ramach programu „Bezpieczna Szkoła”, zwany *Koordinatorem*

Koordinatorem działań opisanych w niniejszym dokumencie z uwagi na właściwość rzeczową powinien być pedagog/psycholog szkoły. Decyzję w tej sprawie w formie pisemnej podejmuje dyrektor szkoły, zapoznając z nią osobę wyznaczoną na Koordynatora jak i wszystkich nauczycieli i pracowników szkoły. Koordynator odpowiedzialny jest za:

1. Koordynowanie działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych (poza tymi, które pozostają we właściwości rzeczowej dyrektora szkoły), zgodnie z zamieszczonymi poniżej dyspozycjami. W oparciu o zrealizowane działania, poczynione ustalenia, bieżącą analizę stanu zagrożenia w poszczególnych kategoriach zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu, nie rzadziej niż raz na trzy miesiące przygotowywanie sprawozdania dot. działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych jakie zostały przeprowadzone celem zapewnienia bezpieczeństwa

w szkole. Realizacja zaleceń posprawozdawczych dyrektora szkoły, we wskazanym terminie ich realizacji.

2. Przechowywanie zgodnie z odrębnymi przepisami dokumentów w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*. Udostępnianie wskazanych dokumentów na polecenie dyrektora szkoły organom ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innym instytucjom działającym w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego.
3. Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli i pracowników szkoły z zasad postępowania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa wskazanych w niniejszych Wytycznych (tylko w sytuacji ujawnionych nieprawidłowości podczas corocznego sprawdzania wiedzy).
4. Pomoc w koordynacji ewakuacji na wypadek ogłoszenia alarmu o zagrożeniach, ogłaszanie alarmów pod nieobecność dyrektora szkoły lub zastępcy dyrektora szkoły.
5. Kierowanie działaniami kryzysowymi w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych pod nieobecność dyrektora szkoły lub zastępcy dyrektora.
6. Realizowanie nie rzadziej niż raz w roku szkoleń z zakresu odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację oraz nieletnich sprawców czynów karalnych. Informacje w formie notatek służbowych, po zapoznaniu się z ich treścią przez dyrektora szkoły, przechowywane są w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 6.
7. Realizowanie (wspólnie z wychowawcami klas) nie rzadziej niż raz w roku szkoleń z zakresu procedury alarmowej, ewakuacji szkoły oraz sposobów postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych. Informacje w formie notatek służbowych (sporządzanych przez wychowawców klas) po zapoznaniu się z ich treścią przez dyrektora szkoły, przechowywane są w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 7.
8. Realizowanie (wspólnie z wychowawcami klas) nie rzadziej niż raz w roku pogadank dla rodziców uczniów szkoły na temat konieczności włączania się rodziców w proces wychowawczy dzieci w zakresie odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację i nieletnich sprawców czynów karalnych, istniejących zagrożeń cybernetycznych. Z przeprowadzonych pogadank sporządzane są (przez wychowawców klas) notatki służbowe, które po zapoznaniu się z ich treścią przez dyrektora szkoły przechowywane są wraz z dokumentacją teczki zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 8.
9. Realizacja zadań wynikających z poszczególnych procedur postępowania.
10. Realizowanie innych poleceń dyrektora szkoły w zakresie działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniom Szkoły.

Nauczyciele i pracownicy szkoły

Nauczyciele i pracownicy szkoły zobowiązani są do:

1. Znajomości zasad postępowania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, wynikających z niniejszych Wytycznych.
2. Znajomości miejsc ewakuacji.

3. Znajomości instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, planów ewakuacji, planów rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadania umiejętności posługiwania się nimi.
4. Realizowania innych zaleceń wskazanych poniżej w poszczególnych procedurach Wytycznych.

Szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego

1. Pomoc w opracowaniu Strategii Bezpieczeństwa Cyfrowego.
2. Przygotowywanie sprawozdań (nie rzadziej niż raz na pół roku) ujmujących stopień realizacji głównych celów Strategii, ujawnionych trudności wdrożeniowych, nieprawidłowości w realizacji celów oraz podjętych czynności korygujących lub naprawczych. Sprawozdanie przechowywane jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła, cz. 5*.

Wychowawca klasy

1. Realizowanie zaleceń wskazanych w poszczególnych procedurach niniejszych Wytycznych.
2. Organizowanie (wspólnie z Koordynatorem) nie rzadziej niż raz w roku szkoleń (dla swoich uczniów) z zakresu procedury alarmowej, ewakuacji szkoły oraz sposobów postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych. Sporządzanie z przeprowadzonych działań notatek służbowych.
3. Realizowanie (wspólnie z Koordynatorem) nie rzadziej niż raz w roku pogadanek dla rodziców swoich uczniów na temat konieczności włączania się rodziców w proces wychowawczy dzieci w zakresie odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację i nieletnich sprawców czynów karalnych, istniejących zagrożeń cybernetycznych. Sporządzanie z przeprowadzonych działań notatek służbowych.

Rozdział I. Działania rozpoznawcze

Wedle istniejącego przekonania ten rodzaj działań zarezerwowany jest dla Policji, bo wymaga specjalistycznej wiedzy lub umiejętności, a sama obecność policjantów w placówce szkolnej wzbudza czujność potencjalnych przestępców lub osób, które chcą zagrozić bezpieczeństwu uczniów. Niestety nie ma fizycznej możliwości, aby funkcjonariusze Policji byli permanentnie obecni w szkole. To może tworzyć preferowaną przez osoby zagrażające bezpieczeństwu sytuację, braku zainteresowania, czy też czujności nauczycieli i pracowników szkoły na tego rodzaju osoby. Z tego względu działania realizowane na poziomie rozpoznawczym są nieodzownym elementem systemu mającego zapewnić bezpieczeństwo w szkole.

Działania rozpoznawcze winny obejmować:

1. Monitorowanie przez nauczycieli mających dyżur na korytarzu szkoły oraz na zewnątrz budynku, terenu szkoły i terenu przyległego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na osoby przebywające na jej terenie lub często pojawiające się w okolicy szkoły. W przypadku systematycznego pojawiania się nieznanymi osobami na terenie przyległym do szkoły, lub wtargnięcia takich osób do szkoły (w tym: niepotrafiących podać powodu swojego przybycia do szkoły, zachowujących się nerwowo, nadpobudliwych, osób niezwiązanych z codziennym życiem szkoły) uzasadnionym jest przekazanie stosownej informacji dyrektorowi szkoły¹, który zgłasza potrzebę podjęcia interwencji przez właściwą miejscowo jednostkę Policji.

Odpowiedzialni:

Działania rozpoznawcze w ramach dyżuru - pełniący dyżur nauczyciele.

Powiadomienie w razie potrzeby Policji - dyrektor szkoły.

2. Monitorowanie przez nauczycieli mających dyżur na zewnątrz budynku zaparkowanych w okolicy szkoły pojazdów, zaparkowanych w nietypowych miejscach lub o szczególnych cechach np. bez tablic rejestracyjnych, auta pozostawione na dłuższy czas bez opieki, a nie należące do nauczycieli, pracowników szkoły, czy też do rodziców, pojazdy z widocznymi śladami włamania. Monitorowanie osób, które przebywają dłuższy czas w pojeździe i z tego miejsca prowadzą obserwację szkoły i uczniów, osób robiących zdjęcia, próbujących zaczepiać uczniów. W drugim z omawianych przypadków możemy mieć do czynienia z przestępcą seksualnym. Uzasadnionym jest przekazanie stosownej informacji dyrektorowi szkoły, który zgłasza potrzebę podjęcia interwencji przez właściwą miejscowo jednostkę Policji.

Odpowiedzialni:

Działania rozpoznawcze w ramach dyżuru - pełniący dyżur nauczyciele.

---

¹ Uwaga! Informacja w pierwszej kolejności przekazywana jest dyrektorowi szkoły, pod jego nieobecność zastępcy dyrektora szkoły a pod jego nieobecność Koordynatorowi. W przypadku nieobecności wszystkich wskazanych osób, działania zgodnie z wytycznymi wdraża osoba ujawniająca zdarzenie lub uzyskująca jako pierwsza informację o zagrożeniu. **Niniejszą uwagę dot. kolejności informowania o zagrożeniu, stosować do wszystkich procedur rozpoznawczych i interwencyjnych zawartych w Wytycznych.**

Powiadomienie w razie potrzeby Policji - dyrektor szkoły.

3. Zwracanie przez nauczycieli mających dyżur w szkole jak i na zewnątrz budynków, na pozostawione bez opieki nietypowe przedmioty np. papierowe kartony z wystającymi elementami, czy też przedmioty wcześniej pozostawione przez obce osoby. W takiej sytuacji uzasadnionym jest przekazanie stosownej informacji dyrektorowi szkoły, który zgłasza potrzebę podjęcia interwencji na właściwej miejscowo jednostce Policji. Osoba zgłaszająca bezwzględnie wykonuje wszystkie polecenia dyżurnego jednostki Policji, a na jego wyraźną sugestię wdraża procedurę ewakuacji uczniów (algorytm opisany w paragrafie dot. *Podłożenia podejrzanego pakunku*).

Odpowiedzialni:

Działania rozpoznawcze w ramach dyżuru - pełniący dyżur nauczyciele.

Powiadomienie w razie potrzeby Policji - dyrektor szkoły.

Diagnoza ryzyka samobójstwa

Poniżej opisany zostanie syndrom presuicydalny, czyli te czynniki, które najczęściej prowadzą do prób samobójczych lub samobójstw właściwych, a których wcześniejsze ujawnienie pozwala na wdrożenie działań pomocowych.

1. Zawężenie - to obserwowalna utrata równowagi pomiędzy warunkami życia a poczuciem własnych możliwości. Człowiek w opisywanym stanie ma wrażenie, że wokół niego piętrzą się przeszkody, że jest osaczony, zamknięty w ciasnej przestrzeni redukującej jego możliwości. Posiada poczucie, że nic nie może zmienić, poczucie sytuacji bez wyjścia, braku rozwiązań. Pierwszy etap takiego stanu nazywany jest zawężeniem sytuacyjnym i zwykle nie dochodzi na tym etapie do samobójstwa, bo mimo swoich słabości, człowiek jeszcze się nie poddał, jeszcze liczy na pomoc z zewnątrz. To odpowiedni moment na pomoc psychologiczną lub psychiatryczną dla takiej osoby. Jednak po pewnym czasie, stan zawężenia sytuacyjnego zmienia swój charakter na dynamiczny. Człowiek wykazuje aktywność życiową jedynie w działaniach zmierzających do zakończenia egzystencji. Towarzyszy temu zawężenie stosunków międzyludzkich oraz świata wartości. W tym ostatnim elemencie chodzi o zmniejszenie poczucia własnej wartości, dominację ocen subiektywnych, które przestają pokrywać się z powszechnie uznanymi wartościami. To w tym momencie często dochodzi do samobójstwa impulsywnego czyli wcześniej nie planowanego.
2. Fantazje samobójcze - badania psychologiczne dobitnie wskazują, że myśli o samobójstwie pojawiają się od czasu do czasu w życiu niemalże każdego człowieka, automatycznie. I to właśnie z powodu tej powszechności nie zawsze muszą one być sygnałem alarmowym. Wyobrażenia samobójcze w początkowej fazie ich występowania spełniają rolę mechanizmu odciążającego, innymi słowy w głowie człowieka rodzi się myśl, że zawsze może „to” jeszcze zrobić, gdy niepowodzenia będą się dalej mnożyć. Jednak fantazje samobójcze, które mogą pojawić się jako mechanizm radzenia sobie w niepomyślnej sytuacji życiowej, mogą przerodzić się w formę intensywnych rozmyślań na temat samobójstwa. Istotnym zatem jest, aby na

etapie wyobrażeń samobójczych pojmowanych jako mechanizm odciążający, rozpocząć pracę psychologiczną z taką osobą, celem ukazania i wypracowywania właściwych, nieagresywnych modeli radzenia sobie w sytuacjach trudnych. Brak pomocy z zewnątrz lub jej skierowanie w późniejszym etapie, może prowadzić do konieczności wdrożenia długotrwałej procedury terapii psychologicznej, a w najgorszym przypadku do skutecznych prób samobójczych. Zatem etapem szczególnie niebezpiecznym, jest ten, kiedy myśli o samobójstwie, które dotąd miały charakter fantazji na temat śmierci, o różnych sposobach zadawania jej sobie, krystalizują się i pozostaje w świadomości jeden specyficzny i nawracający rodzaj samobójstwa wyobrażonego, który ma umożliwić ucieczkę od życia.

Fantazje samobójcze to wewnętrzna walka między siłami samozniszczenia a samozachowawczymi, która często przejawia postać werbalizowanych intencji suicydalnych. Człowiek, w którego psychice od zawsze najwyraźniej rysuje się pragnienie pozostania przy życiu, często wyjawia swoje samobójcze zamiary w nadziei, że zwróci przez to na siebie uwagę otoczenia, które pośpieszy z pomocą. Nie można tego momentu nie zauważyć.

Niskie poczucie własnej wartości, dysfunkcjonalność rodziny, uzależnienia, zaburzenia zachowania, śmierć bliskiej osoby, zawód miłosny albo zbyt wygórowane ambicje, to czynniki, które wpływają na decyzje samobójcze ludzi.

Każdy nauczyciel/pracownik szkoły podczas kontaktów z uczniami powinien zwracać uwagę na to, kiedy uczeń:

- mówi o śmierci, zranieniu siebie, samobójstwie;
- twierdzi, że życie jest trudne i złe;
- bardzo się zmienił (izoluje się, jest apatyczny, neurotyczny);
- ma objawy depresji (płacz, brak apetytu, poczucie beznadziejności);
- z niewiadomych względów uzyskuje słabsze wyniki w nauce;
- porządkuje swoje sprawy;
- rozdaje cenne przedmioty;
- już kiedyś próbował się zabić;
- ma ślady samookaleczenia;
- unika kontaktów społecznych;
- rezygnuje z dotychczasowych zainteresowań;
- obniża swoją wartość, prezentuje niską samoocenę.

Osoba ujawniająca wskazane powyżej okoliczności, powinna niezwłocznie poinformować o swoich spostrzeżeniach pedagoga/psychologa szkoły, który przeprowadza rozmowę z uczniem i podejmuje decyzję co do dalszych działań (rozmowa z rodzicami ucznia, uzyskanie zgody od rodziców na skierowanie dziecka do psychoterapeuty).

W sytuacji, gdy nauczyciel/pracownik szkoły jest świadkiem podejmowania próby samobójczej powinien zastosować się do następujących wskazówek:

- nie każ takiej osobie wziąć się w garść. Spróbuj ją zrozumieć i to zrozumienie okazać. Nie przekonuj, że wszystko będzie dobrze, ale spróbuj wysłuchać, zrozumieć i zapewnić taką osobę, że kryzysy są czymś co się zdarza, co jest częścią naszej egzystencji. Poprzez taką rozmowę staraj się jak najbardziej odwlec w czasie decyzję o targnięciu się osoby na swoje życie lub wpłynąć na decyzję rezygnacji z takiego postanowienia;
- nie porównuj, nie mów, że inni mają gorzej, bo jakie to ma znaczenie dla kogoś, kto chce się zabić. Przecież jeśli inni ludzie mają gorzej, to podłamany człowiek ma lepiej, a i tak nie potrafi tego docenić, czyli jest beznadziejny;
- pamiętaj, że osoby, które mają problemy z emocjami, problemy ze zdrowiem psychicznym, na każdą propozycję udania się po poradę do psychologa lub psychoterapeuty, reagują jakby proponowano im skrajnie ostateczną formę pomocy. Dlatego istotne jest ukazanie jak naprawdę wygląda spotkanie z psychologiem. Musisz uzmysłwić osobie, że takie spotkanie wygląda jak każde inne spotkanie z życzliwą osobą – z tą tylko różnicą, że tej dobrze się nie zna i że rozmawia się z nią o sprawach, które są często trudne do opowiedzenia. Psycholog niczego nie narzuca, nie ocenia, obowiązuje go zasada zachowania tajemnicy spotkania i tego co było na nim poruszane.

Rozdział II Działania profilaktyczne

Koordinator zobligowany jest do:

- zapoznania się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury kryzysowej w konkretnym zakresie, znajomości swoich zadań na wypadek uruchomienia procedury;
- koordynowania, a w razie potrzeby organizowania, prowadzenia treningów i szkoleń z zakresu stosowania procedury kryzysowej w konkretnym zakresie;
- prowadzenia systematycznych (nie rzadziej niż raz w roku) szkoleń adresowanych do uczniów klas 6-8 z zakresu odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację oraz nieletnich sprawców czynów karalnych (z przeprowadzonych szkoleń Koordynator sporządza notatki służbowe, które po zapoznaniu się przez dyrektora szkoły przechowywane są wraz z dokumentacją teczki zagadnieniowej „Bezpieczna Szkoła”);
- prowadzenia (wspólnie z wychowawcami klas) systematycznych (nie rzadziej niż raz w roku) szkoleń adresowanych do wszystkich uczniów szkoły z zakresu procedury alarmowej oraz sposobu zachowania się w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych (ataki terrorystyczne, skażenie chemiczne lub biologiczne, zagrożenie pożarowe) □ z przeprowadzonych szkoleń wychowawca klasy sporządza notatki służbowe, które po zapoznaniu się przez dyrektora szkoły przechowywane są wraz z dokumentacją teczki zagadnieniowej „Bezpieczna Szkoła”;
- prowadzenia (a w razie potrzeby uaktualniania) planów alarmowych na wypadek zaistnienia zagrożenia zewnętrznego;
- systematycznego współorganizowania (z wychowawcami klas) pogadanek dla rodziców uczniów szkoły na temat konieczności włączania się rodziców w proces wychowawczy dzieci w zakresie odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację i nieletnich sprawców czynów karalnych, istniejących zagrożeń cybernetycznych (z przeprowadzonych pogadanek wychowawca klasy sporządza notatki służbowe, które po zapoznaniu się przez dyrektora szkoły przechowywane są wraz z dokumentacją teczki zagadnieniowej „Bezpieczna Szkoła”);
- utrzymywania stałego kontaktu z rodzicami, szczególnie tych uczniów, którzy sprawiają problemy wychowawcze;
- wnioskowania do dyrektora szkoły o realizację innych działań mających na celu przeciwdziałanie wystąpieniu zagrożeń w przedmiotowym zakresie;
- utrzymywanie stałego kontaktu z przedstawicielami Policji i innych służb działających w sektorze bezpieczeństwa publicznego celem współorganizowania przedsięwzięć szkoleniowych, próbnych alarmów,

wymiany informacji mogących przyczynić się do zapobiegania niepożądanym zjawiskom i zachowaniom uczniów;

- wnioski (w razie potrzeby) do dyrektora szkoły o włączenie w czynności profilaktyczne innych nauczycieli, pracowników szkoły lub osób spoza szkoły posiadających specjalistyczną wiedzę lub umiejętności;

Nauczyciel/pracownik szkoły, zobligowany jest do:

- zapoznania się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury kryzysowej w konkretnym zakresie, znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury;
- brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury kryzysowej w konkretnym zakresie;
- znać (mieć zapisane) numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury;
- utrzymywać stały kontakt z Koordynatorem, mający na celu wymianę wszelkich informacji mogących mieć wpływ na poziom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego uczniów;
- nauczyciel będący wychowawcą jest zobligowany systematycznie szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury kryzysowej w konkretnym zakresie;
- stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

Dyrektor szkoły zobligowany jest do:

- zapoznania się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury kryzysowej w konkretnym zakresie, znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury;
- kierowania działaniami kryzysowymi we wskazanym w procedurach zakresie, w tym ogłaszania alarmów o ewakuacji;
- włączenie w czynności profilaktyczne nauczycieli/pracowników szkoły lub osób spoza szkoły posiadających specjalistyczną wiedzę lub umiejętności;
- wdrażanie działań korygujących lub uzupełniających działania profilaktyczne (szczególnie w sytuacji zwiększonego ryzyka wystąpienia zagrożenia);
- opracowania strategii (4 letnich działań) bezpieczeństwa cyfrowego obejmującego sześć poziomów przedsięwzięć: 1) wdrożenie bezpieczeństwa na poziomie klas szkolnych (w tym celu m.in. powołanie szkolnego lidera odpowiedzialnego za realizację założeń niniejszej strategii. Z polecenia dyrektora szkoły, lider bezpieczeństwa cyfrowego sporządza sprawozdanie (nie rzadziej niż raz na pół roku) obejmujące stopień realizacji głównych celów strategii, ujawnionych trudności, czy też nieprawidłowości w realizacji celów oraz podjętych czynności korygujących lub naprawczych. Sprawozdanie po

zapoznaniu się z nim przez dyrektora szkoły przechowywane jest w teczce zagadnieniowej „Bezpieczna Szkoła”; 2) wprowadzenie kontraktu cyfrowego zawierającego uzgodnienia odnośnie zakresu i zasad korzystania z Internetu w szkole; 3) plan systematycznych działań wychowawczych i edukacyjnych nt. bezpieczeństwa cyfrowego wśród uczniów; 4) nabycie przez dyrektora, nauczycieli i pracowników szkoły kompetencji w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego; 5) uświadamianie rodzicom i opiekunom prawnym uczniów znaczenia działań wychowawczych z zakresu bezpieczeństwa cyfrowego; 6) opracowanie i wdrożenie w praktyce szkolnej tzw. polityki bezpieczeństwa cyfrowego, ukierunkowanej na eliminację zagrożeń sieci komputerowych, systemów operacyjnych i innego oprogramowania wykorzystywanego w szkole.

Rozdział III Działania interwencyjne

3.1. Uczeń jako sprawca czynu karalnego

Zgodnie z zapisami Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, pod pojęciem nieletni sprawca czynu karalnego należy rozumieć osobę, która dopuściła się określonego poniżej czynu po ukończeniu lat 13, ale przed ukończeniem lat 17:

- przestępstwo,
- przestępstwo skarbowe
- wykroczenie określone jako:
  - art. 50a posiadanie noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu w miejscu publicznym,
  - art. 51 zakłócenie spokoju lub porządku publicznego,
  - art. 69 umyślne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków,
  - art. 74 niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków ostrzegawczych,
  - art. 76 rzucanie przedmiotami w pojazd mechaniczny,
  - art. 85 samowolne ustawianie, niszczenie, uszkodzanie znaków,
  - art. 87 prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu,
  - art. 119 kradzież lub przywłaszczenie,
  - art. 122 paserstwo czyli nabycie mienia, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży,
  - art. 124 niszczenie lub uszkodzanie cudzej rzeczy,
  - art. 133 spekulacja biletami, tzw. konik,
  - art. 143 utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego

Warto zaznaczyć, że popełnienie przez nieletniego w wieku do lat 18 innego czynu zabronionego niż wskazane powyżej lub dopuszczenie się naruszenia zasad współżycia społecznego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, traktowane jest jako przejaw demoralizacji.

W pierwszej kolejności przedstawiona zostanie ogólna procedura postępowania w przypadku ujawnienia nieletniego sprawcy czynu karalnego. W dalszej części zaprezentowane zostaną procedury postępowania w konkretnych sytuacjach tj. takich których zaistnienie w warunkach szkolnych jest najbardziej prawdopodobne.

- 3.1.1. **Procedura ogólna** – stosować we wszystkich przypadkach ujawnionych zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu w szkole, jako dopełnienie procedur szczegółowych

Podstawy uruchomienia procedury

Podstawą uruchomienia procedur będzie norma prawna zawarta w art. 4 § 2 cytowanej Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, mówiąca o tym, że każdy kto dowie się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję (z praktycznego punktu widzenia, uzasadnionym jest informowanie o tych przypadkach Policji, która zgodnie z przepisami wykonawczymi ma prawny obowiązek przekazywać ustalenia w sprawach nieletnich do sądu rodzinnego).

W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

Sposób postępowania

1. Osoba będąca świadkiem zdarzenia (czynu karalnego lub przejawu demoralizacji uczniów) zobowiązania jest do powiadomienia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu, ewentualnych świadków zdarzenia i technicznego² zabezpieczenia dowodów popełnionego czynu, a następnie ich przekazania Policji.
3. W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły dyrektor szkoły wyznacza osoby, które winny ująć (w ramach ujęcia obywatelskiego) sprawcę i przekazać go dyrektorowi szkoły pod opiekę do czasu przybycia Policji.
4. Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców ucznia □ sprawcy o zaistniałym zdarzeniu.
5. Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia Policji o zaistniałym czynie zabronionym w przypadku gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie czynności narządów ciała, kradzież, posiadanie środków odurzających itp.³) lub w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznaną⁴.
6. Dyrektor szkoły o każdym fakcie dopuszczenia się przez ucznia demoralizacji lub o popełnieniu przez niego czynu karalnego powinien powiadomić Policję.

---

² Przez pojęcie technicznego zabezpieczenia należy rozumieć ich zabezpieczenie przed zniszczeniem, kradzieżą, ukryciem przez sprawcę lub inne osoby, zabezpieczenie przed negatywnym wpływem czynników atmosferycznych. Może to nastąpić poprzez umieszczenie takich materialnych dowodów w papierowej torbie, w miejscu niedostępnym dla osób postronnych, poprzez przykrycie foliowym workiem przed deszczem, ale zawsze z zachowaniem należytych środków uniemożliwiających zatarcie śladów linii papilarnych, śladów osmologicznych □ wystarczy włożyć rękawiczki lateksowe.

³ Chodzi o takie czyny, które będą wymagały od Policji wdrożenia postępowania w trybie niecierpiącym zwłoki (istniejące uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu), kiedy to wymagalne będzie wykonanie przeszukania osoby, dokonanie oględzin ciała sprawcy i ofiary itd.

⁴ Policja wezwana na miejsce zdarzenia w pierwszej kolejności podejmie działania zmierzające do ustalenia tożsamości sprawcy, a w razie niemożności ustalenia tożsamości, rozpatrzy możliwość jego zatrzymania.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły w zakresie ujawniania czynów zabronionych popełnianych przez uczniów.

Dyrektor szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.1.2. Procedury szczegółowe

3.1.2.1. Agresja fizyczna

Podstawy uruchomienia procedury

Popełnienie przez ucznia czynu zabronionego z użyciem przemocy fizycznej np. bójka, pobicie, uszkodzenie ciała, naruszenie nietykalności cielesnej itd.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie agresywnego zachowania ucznia/uczniów⁵.
2. Osoba ujawniająca zdarzenie, w razie potrzeby udziela pierwszej pomocy osobie rannej (ewentualnie wzywa na miejsce pielęgniarkę szkolną) a w przypadku nieprzytomności osoby poszkodowanej lub innego bezpośredniego zagrożenia jej życia niezwłocznie wzywa pogotowie ratunkowe⁶. O fakcie i poczynionych ustaleniach powiadamia dyrektora szkoły.
3. Dyrektor szkoły powiadamia o zdarzeniu rodziców sprawcy i ofiary.
4. Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły. Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmuje rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego.
5. Pedagog/psycholog i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę służbową, którą podpisują rodzice obydwu stron. Notatka po zapoznaniu się z jej treścią przez dyrektora szkoły, przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.
6. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi,
7. W przypadku agresji fizycznej, poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.

---

⁵ Nauczyciel lub pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Powinien mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby powinien poprosić do pomocy innego nauczyciela, pracownika szkoły lub inną osobę dorosłą obecną w tym czasie w szkole (np. rodzica). Należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.

⁶ Do wykonania tej czynności nie jest potrzebna zgoda rodziców.

8. Wobec agresora (poza konsekwencjami wynikającymi z zapisów Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany.

Dyrektor szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.1.2.2. Agresja słowna

Podstawy uruchomienia procedury

Popelnienie przez ucznia czynu zabronionego z użyciem agresji słownej, przemocy psychicznej, np. groźby karalne, zmuszanie poprzez groźby do określonego zachowania.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji słownej lub przemocy psychicznej lub został o takim przypadku poinformowany jest przerwanie nieakceptowalnego zachowania ucznia/uczniów. Powinien zmierzać do odseparowania agresora od ofiary.
2. Osoba ujawniająca zdarzenie o niniejszym fakcie i poczynionych ustaleniach powiadamia dyrektora szkoły.
3. Dyrektor szkoły powiadamia o zdarzeniu rodziców sprawcy i ofiary.
4. Pedagog/psycholog i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę, którą podpisują rodzice/prawni opiekunowie obydwu stron. Notatka po zapoznaniu się z jej treścią przez dyrektora szkoły, przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9. Ustalają wraz ze sprawcą (jego rodzicami lub opiekunami prawnymi) sposób zadośćuczynienia ofierze.
5. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi,
6. W przypadku agresji słownej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji słownej i przemocy psychicznej, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach.
7. Wobec agresora (poza konsekwencjami wynikającymi z zapisów Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zaobserwował atak agresji słownej, przemoc psychiczną lub został o takim zdarzeniu poinformowany.

Dyrektor szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.1.2.3. **Substancje psychoaktywne w szkole**

Podstawy uruchomienia procedury

Wystąpienie zagrożenia: (1) rozpowszechnianie środków odurzających (narkotyków, dopalaczy) lub alkoholu, (2) zagrożenie zdrowia ucznia po użyciu środka odurzającego lub po spożyciu alkoholu.

Sposób postępowania

Znalezienie podejrzanej substancji odurzającej.

1. W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej (narkotyki, tzw. dopalacze) na terenie szkoły, nauczyciel lub pracownik szkoły fakt ten ujawniający lub o tym fakcie powiadomiony, powinien:
  - zachować szczególne środki ostrożności,
  - zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ewentualnym jej zniszczeniem (patrz: zabezpieczenie dowodów, podrozdział *Procedura ogólna*),
  - powiadomić dyrektora szkoły,
  - ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy,
2. Dyrektor szkoły o niniejszym fakcie powiadamia Policję oraz przekazuje jej zabezpieczoną substancję i informacje o zaistniałej sytuacji, poczynionych ustaleniach, danych sprawcy, ewentualnych świadkach itd.

Podejrzenie ucznia o posiadanie substancji odurzających.

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który zaobserwował posiadanie przez ucznia substancji odurzających lub został o takim przypadku poinformowany jest odizolowanie ucznia od pozostałych uczniów w klasie oraz powiadomienie o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. W związku z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa dyrektor szkoły powiadamia Policję.
3. Dyrektor szkoły powinien zażądać od ucznia w obecności innej osoby (np. osoby ujawniającej ten czyn lub wychowawcy ucznia) przekazania posiadanej substancji, zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni. W ten sposób pozyskany materiał winien być zabezpieczony technicznie zgodnie z wytycznymi zawartymi w podrozdziale *Procedura ogólna*.
4. Dyrektor szkoły powiadamia o fakcie ujawnienia substancji odurzających rodziców/prawnych opiekunów ucznia. Informuje rodziców o obowiązujących procedurach w szkole, przeprowadza z uczniem w obecności rodziców /opiekunów prawnych ucznia rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa.
5. Pedagog/psycholog szkolny winien objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia.

Rozpoznanie stanu odurzenia ucznia alkoholem lub innym środkiem odurzającym (narkotyki lub tzw. dopalacze)

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który rozpoznał u ucznia stan odurzenia alkoholem lub innym środkiem odurzającym lub został o takim przypadku poinformowany jest odizolowanie ucznia od pozostałych uczniów w klasie oraz powiadomienie o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki (psychologa lub nauczyciela), a w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia ucznia (taka okoliczność zachodzi szczególnie w przypadku uzasadnionego podejrzenia zażycia przez ucznia narkotyków lub tzw. dopalaczy) dyrektor szkoły wzywa karetkę pogotowia ratunkowego.
3. Dyrektor szkoły wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, przekazuje rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania.
4. Za zgodą rodziców/prawnych opiekunów dyrektor szkoły wzywa Policję celem przeprowadzenia badania na zawartość w organizmie ucznia alkoholu lub środków odurzających.
5. Pedagog/psycholog szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem w ich obecności lub indywidualnie w celu wyciszenia emocji oraz ewentualnego ustalenia źródła pochodzenia środków odurzających, innych osób wprowadzających się przy pomocy tego środka w stan odurzenia, zabezpiecza technicznie środki odurzające. Udziela pomocy i zobowiązuje rodziców do pomocy dziecku w odstąpieniu od odurzania się.
6. Dyrektor szkoły opracowuje działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem oraz wdraża program wychowawczo-profilaktyczny.
7. Dyrektor szkoły i pedagog/psycholog szkolny monitorują, a w razie potrzeby przeprowadzają działania korygujące efekty wdrożonego programu wychowawczo-profilaktycznego.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zaobserwował opisane powyżej sytuacje lub został o nich poinformowany.

Pedagog/psycholog szkolny, wychowawca ucznia w wyznaczonym zakresie.

Dyrektor szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.1.2.4. Kradzież lub wymuszenie pieniędzy lub przedmiotów wartościowych

Podstawy uruchomienia procedury

Popęlnienie przez ucznia czynu zabronionego kradzieży mienia lub wymuszenia mienia.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który zaobserwował kradzież mienia lub wymuszenie mienia (lub usiłowanie tych czynów) albo został o takich przypadkach poinformowany jest odizolowanie ucznia od pozostałych uczniów w klasie, niedopuszczenie do oddalenia się ucznia z miejsca zdarzenia lub ze szkoły oraz powiadomienie o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły powinien zażądać od ucznia w obecności innej osoby (np. osoby ujawniającej ten czyn lub wychowawcy ucznia) przekazania skradzionych lub pozyskanych w wyniku wymuszenia przedmiotów, zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka, zawartości kieszeni oraz okazania innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą⁷. W ten sposób pozyskany materiał winien być zabezpieczony technicznie zgodnie z wytycznymi zawartymi w podrozdziale *Procedura ogólna*.
3. Dyrektor szkoły podejmuje działania zmierzające do ustalenia okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia, wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) sprawcy i przeprowadza rozmowę z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić notatkę z tej rozmowy podpisaną przez rodziców. Notatka przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.
4. Dyrektor szkoły o zaistniałym zdarzeniu powiadamia Policję, przekazując wszystkie poczynione ustalenia, ujawnione przedmioty kradzieży, wymuszenia.
5. Po otrzymaniu zawiadomienia z sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej winien przedstawić treść zawiadomienia. Rada Pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów. Następnie dyrektor szkoły powiadamia o decyzji Rady Pedagogicznej rodziców.
6. Dyrektor szkoły na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego oraz po uzyskaniu opinii samorządu uczniowskiego wydaje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów szkoły.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zaobserwował kradzież lub wymuszenie, lub został o takim zdarzeniu poinformowany.

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.1.2.5. Rozpowszechnianie pornografii w szkole przez ucznia

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa psychicznego i emocjonalnego uczniów przez rozpowszechnianie materiałów pornograficznych w szkole przez ucznia.

---

⁷ W razie odmowy wydania przedmiotów lub okazania zawartości plecaka, torby, kieszeni itd. czynności kontroli osobistej lub przeszukania ma prawo dokonać tylko Policja. Dlatego w takiej sytuacji uzasadnione jest jej niezwłoczne wezwanie do podjęcia interwencji.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który pozyskał informację o rozpowszechnianiu przez ucznia materiałów pornograficznych w szkole lub w Internecie jest niezwłoczne poinformowanie o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor niezwłocznie powiadamia o przedmiotowym fakcie administratora sieci z wnioskiem zablokowania zamieszczonych tam materiałów.
3. W przypadku, gdy informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, przekazał uczeń, konieczne jest zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia.
4. Dyrektor szkoły winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu nauczycielom i pracownikom szkoły.
5. Wychowawcy klas, pedagog szkolny (a w przypadku rozpowszechnienia materiałów w Internecie □ szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego) winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań.
6. Dyrektor szkoły wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechnił materiały pornograficzne.
7. Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia, sporządzając z tej czynności notatkę służbową, która po podpisaniu przez rodziców/prawnych opiekunów obu stron, zapoznaniu się z jej treścią przez dyrektora szkoły, przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który pozyskał informację o rozpowszechnianiu przez ucznia materiałów pornograficznych w szkole lub w Internecie.

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog szkoły, wychowawca, szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego w wyznaczonym zakresie.

3.1.2.6. Wystąpienie przypadków prostytucji w szkole lub wśród uczniów

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa psychicznego i emocjonalnego uczniów związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji lub pozyskał informację o takim zdarzeniu jest niezwłoczne poinformowanie o tym fakcie dyrektora szkoły.

2. Dyrektor szkoły powinien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia i przeprowadzić z nimi oraz z uczniem rozmowę, również w zakresie zobowiązania ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
3. Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły winien pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji Policję lub sąd rodzinny. Podobnie rzecz się ma w sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji lub pozyskał informację o takim zdarzeniu.

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog szkoły, wychowawca w wyznaczonym zakresie.

3.2. Wystąpienie przypadków pedofilii w szkole

Podstawy uruchomienia procedury

Niebezpieczeństwo wynikające z możliwości pojawienia się w szkole lub na jej terenie osób, które mogą psychicznie lub fizycznie molestować uczniów i nakłaniać ich do czynności seksualnych.

Sposób postępowania

1. Obowiązkiem każdego nauczyciela i pracownika szkoły, który zaobserwował pojawienie się w szkole lub na jej terenie osób, które psychicznie lub fizycznie molestują i nakłaniają uczniów do czynności seksualnych lub nadmiernie interesują się dziećmi, podejmują próby ich zaczepiania (albo w przypadku pozyskania informacji o takich sytuacjach z innych źródeł) jest bezzwłoczne podjęcie działań zapewniających bezpieczeństwo uczniom (np. skierowanie wszystkich dzieci do szkoły, a w przypadku osoby, która pojawiła się w szkole, skierowanie dzieci do klas i oddanie pod opiekę wychowawców lub innych nauczycieli).
2. Osoba ujawniająca zdarzenie informuje o nim dyrektora szkoły, który w przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, bezzwłocznie powiadamia o tym właściwą miejscowo placówkę Policji. W razie możliwości przekazuje informacje dotyczące wyglądu sprawcy lub dane o jego wyglądzie pochodzące z innych źródeł (np. zdjęcie zrobione telefonem).
3. Wychowawcy poszczególnych klas, pedagog/psycholog na polecenie dyrektora szkoły, winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie

4. **W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany**, dyrektor szkoły bezzwłocznie powiadamia rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz Policję w celu przeprowadzenia czynności wykrywczych, które umożliwią ustalenie i zatrzymanie sprawcy molestowania (ważne jest przekazanie wszystkich ustalonych okoliczności zdarzenia wraz z wizerunkiem sprawcy).
5. Wychowawca klasy lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia). Poczynione ustalenia zamieszcza w notatce służbowej, którą przechowuje się w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.
6. Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala działania z udziałem psychologa dziecięcego lub pedagoga w celu zapewnienia opieki nad pokrzywdzonym uczniem.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zaobserwował pojawienie się w szkole lub na jej terenie osób, które psychicznie lub fizycznie molestują i nakłaniają uczniów do czynności seksualnych lub nadmiernie interesują się dziećmi, podejmują próby ich zaczepiania (albo w przypadku pozyskania informacji o takich sytuacjach z innych źródeł).

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog szkoły, wychowawca klasy w wyznaczonym zakresie.

3.3. Wypadek ucznia w szkole

Podstawy uruchomienia procedury

Wypadek ucznia⁸ w szkole wymagający profesjonalnych działań gwarantujących opiekę i niezbędną pomoc.

Sposób postępowania

Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej

1. Nauczyciel lub pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności udzielając mu pierwszej pomocy⁹ i sprowadzając fachową pomoc medyczną.
2. W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może

---

⁸ Wypadek ucznia jest to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli).

⁹ Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego nauczyciela/pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie w odniesieniu do osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo ucznia, może skutkować sankcją karną.

stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Niezwłocznie o zdarzeniu informuje dyrektora szkoły.

Obowiązek powiadamiania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia

1. O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców.
2. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym, zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego.
3. Zawiadomień dokonuje dyrektor. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku.
4. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń, np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu (nauczyciel, który był opiekunem ucznia, lub który ujawnił wypadek) ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyjscia rodzica i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć.
5. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne ciężkie obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor szkoły wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala.
6. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor szkoły zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez Policję i/lub zespół powypadkowy.
7. Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. Do czasu rozpoczęcia pracy przez Policję i/lub zespół powypadkowy, dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je wicedyrektor lub Koordynator lub wskazana przez dyrektora szkoły inna osoba.

Zespół powypadkowy

1. Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców.

2. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu – przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor.

Postępowanie powypadkowe

1. Zespół powypadkowy:
  - przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową;
  - rozmawia z uczniem (w obecności rodzica lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania;
  - rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania; jeżeli świadkami są uczniowie przesłuchanie odbywa się w obecności rodziców/opiekunów prawnych, wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego;
  - sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku;
  - uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek;
  - uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku;
  - sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 14 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku - protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły.

UWAGA!

1. Przekroczenie 14 dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu.
2. Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym.
3. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły.
4. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców ucznia poszkodowanego, postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone.
5. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego lub kuratora oświaty (na żądanie).
6. Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego.
7. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego

Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego

1. W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu).
2. Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie.
3. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebraniem materiałem dowodowym.
4. Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę.
5. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.

Dokumentacja

Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania analogicznym wypadkom.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia.

Dyrektor szkoły, wychowawca, pozostałe osoby w wyznaczonym zakresie.

3.4. Zagrożenia terrorystyczne

3.4.1. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa uczniów spowodowane m.in. powstaniem pożaru, możliwością rozprzestrzenienia się niebezpiecznych substancji lub podłożenia ładunku wybuchowego (lub podejrzenie dokonania takiego czynu).

Sposób postępowania

1. Najważniejszym działaniem, jakie każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który ujawnił przedmiotowe zagrożenie lub uzyskał o nim informację jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W tym celu o zdarzeniu niezwłocznie powiadamia¹⁰

---

¹⁰ Tylko w wypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu.

dyrektora szkoły, który uruchamia alarm lokalny. **Sygnal alarmu lokalnego¹¹ w szkole to trzy sygnały dzwonka elektrycznego¹², trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie.** Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

2. Dyrektor szkoły po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub pracownika szkoły o istniejącym zagrożeniu, po ogłoszeniu alarmu, niezwłocznie powiadamia odpowiednie służby. Procedura wezwania powinna odbywać się zgodnie z poniższym schematem:
  - wybranie numeru odpowiedniej służby
    - ✓ Policja 997
    - ✓ Straż Pożarna 998
    - ✓ Pogotowie Ratunkowe 999
    - ✓ Europejski Telefon Alarmowy 112
    - ✓ Pogotowie Energetyczne 991
    - ✓ Pogotowie Gazowe 992
    - ✓ Pogotowie Ciepłownicze 993
    - ✓ Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994
    - ✓ Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
  - po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
    - ✓ rodzaj stwierdzonego zagrożenia,
    - ✓ nazwę i adres szkoły,
    - ✓ imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję,
    - ✓ telefon kontaktowy,
    - ✓ zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie,
    - ✓ potwierdzenie przyjęcie zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.
3. Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły. Z tego względu każdy nauczyciel mający pod swoją opieką uczniów, po rozpoznaniu zagrożenia i dokonaniu oceny sytuacji, sam decyduje o możliwej i najkrótszej drodze ewakuacji z budynku. Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego. Należy się poruszać po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych.
4. Akcją nie może kierować wiele osób, bo prowadzi to tylko do dezorientacji i możliwości wybuchu paniki.
5. Jeżeli alarm zostanie ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie powinni skupić się wokół najbliższej stojącego nauczyciela. W przypadku braku nauczyciela na korytarzu, czy w najbliższym otoczeniu, uczniowie udają się (jeżeli tylko nie zagraża to ich

---

¹¹ Alarm lokalny w szkole jest sygnałem, który powinien być znany wszystkim uczniom, nauczycielom i pracownikom szkoły.

¹² W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm.

bezpieczeństwu) pod salę, gdzie mają mieć zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela ewakuują się ze szkoły.

6. Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są już wolne.
7. Po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na miejsce zbiórki. **Zbiórka na placu alarmowym lub w innym wcześniej ustalonym miejscu służy sprawdzeniu obecności uczniów klas i ustalenia osób nieobecnych.** Jest to bardzo istotne dla prowadzenia akcji ratunkowej przez wezwane służby ratownicze.
8. Osobą kierującą działaniami kryzysowymi do czasu przybycia służb jest dyrektor szkoły.

Sposób postępowania uczniów

Po ogłoszeniu alarmu w szkole:

1. Słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela.
2. Bądź opanowany, nie ulegaj panice.
3. Po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki wraz z klasą drogą wskazywaną przez nauczyciela.
4. Pomagaj osobom słabszym.
5. Bezwzględnie podporządkowuj się osobom funkcyjnym.
6. Nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

Sposób postępowania wobec uczniów z niepełnosprawnością

1. W przypadku osób niepełnosprawnych bezpieczna ewakuacja powinna uwzględniać rodzaj oraz stopień niepełnosprawności, wiek wychowanków i ewentualne wykorzystanie na potrzeby ewakuacji pomocy ze strony innych osób (pracowników, uczniów).
2. Informacje dotyczące ewakuacji osób z niepełnosprawnościami winny zawierać następujące informacje:
  - listę uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
  - dane opiekunów osób niepełnosprawnych na czas ewakuacji,
  - określenie miejsca ewakuacji osób niepełnosprawnych znajdującego się na terenie obiektu szkoły (w przypadku osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, miejsce takie powinno mieć odpowiednie wymiary - co najmniej 900 x 1400 mm). Jego położenie winno być w pobliżu pionowej drogi ewakuacyjnej (schodów) co może wpłynąć na podniesienie bezpieczeństwa osoby niepełnosprawnej. Określenie takiego miejsca jest istotne, szczególnie dla taktyki ewakuacji w pierwszej fazie opuszczania budynku. Warto uwzględnić konieczność przepuszczenia przed osobą niepełnosprawną strumienia ewakuowanych,
  - wytypowanie osób do pomocy przy ewakuacji osób niepełnosprawnych, szczególnie tych, które poruszają się na wózkach inwalidzkich, lub które potrzebują pomocy przy przemieszczaniu się. Dokonanie przeszkolenia tych osób w zakresie technik ewakuacji z uwzględnieniem: 1) wykorzystania krzeselka lub wózka inwalidzkiego -

ratownicy lub inne osoby sadzają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie; 2) chwyt strażacki - ratownik lub inna wyznaczona osoba przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, kładzie go sobie na barkach; 3) chwyt kończynowy - jeden ratownik lub inna osoba staje za głową ratowanego i chwytą go pod pachy, drugi ratownik lub inna osoba jest odwrócony do ratowanego plecami i chwytą go pod kolana; 4) chwyt na barana - ratowany znajduje się na plecach ratownika lub wyznaczonej osoby, który podtrzymuje go obydwoma rękami za uda; 5) chwyt kołyskowy - klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci; 6) wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału - koc owija się wokół rąk i głowy; 7) ratowanie w ten sposób, by możliwe było ciągnięcie osoby po płaskiej równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała, nieprzytomnych oraz w zadymieniu gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zauważył zagrożenie bezpieczeństwa uczniów spowodowane m.in. powstaniem pożaru, możliwością rozprzestrzenienia się niebezpiecznych substancji lub podłożenia ładunku wybuchowego (lub podejrzenie dokonania takiego czynu).

Osoby wyznaczone do opieki nad osobami niepełnosprawnymi w tym osoby wyznaczone do pomocy przy ewakuacji takich osób.

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog szkoły, wychowawca w wyznaczonym zakresie.

3.4.2. Wtargnięcie napastnika (terrorysty¹³) do szkoły

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa uczniów spowodowane m.in. wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec

Sposób postępowania

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zauważył **wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią do szkoły, napastnika który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych** powinien stosować się do poniższych wskazówek:

1. Ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się) □ szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób.

---

¹³ Terrorysta to osoba postępująca się bronią, która eliminuje lub próbuje wyeliminować osoby znajdujące się na określonym obszarze, w obiekcie lub budynku.

2. Wycisz i uspokój uczniów, wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
3. Zaopiekuj się uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniami, którzy potrzebują pomocy - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
4. Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
5. Poinformuj Policję o zdarzeniu. W przypadku braku możliwości bezpośredniego kontaktu wyślij informację tekstową SMS.
6. Zasłoń okno, zgaś światło należy zaciemnić salę aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego.
7. Nie przemieszczaj się - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników.
8. Stań poniżej linii okien, zejdź ze światła drzwi - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
9. Zejdź z linii strzału, połóż się na podłodze - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz.
10. Jeżeli padną strzały, nie krzycz - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
11. Nie otwieraj nikomu drzwi - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
12. W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
3. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
4. Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.

5. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika - odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji.
6. Nie zwracaj na siebie uwagi - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
7. Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny - brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
8. Nie oszukuj terrorysty - oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
9. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców.
10. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty.
11. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
12. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty - nigdy nie wiadomo kiedy kolejny raz będziesz mógł np. napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez Policję:

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów bo możesz zostać uznany za terrorystę. Policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, nie dyskutuj z nimi - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby, może zostać potraktowana jako akt agresji.
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom - postawa taka ułatwia działania Policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
5. Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących - tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
6. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową.
7. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy - Policja zbiera kluczowe informacje mające przyczynić się do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników Policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtopić w tłum i uciec z miejsca ataku.

9. Po wydaniu polecenia wyjścia - opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku.
10. Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który zauważył wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią do szkoły, napastnika który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych.

3.4.3. Przekazanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa uczniów spowodowane przekazaniem informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego.

Sposób postępowania

1. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który otrzymał informację (telefoniczną) o podłożeniu ładunku wybuchowego, powinien:
  - prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętać jak największą ilość szczegółów - uzyskane informacje/szczegóły mogą być istotne dla Policji dla identyfikacji sprawcy bezpodstawnego alarmu;
  - zapisać natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje - w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie mogą wystąpić problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji;
  - niezwłocznie poinformować o otrzymaniu zgłoszenia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły po uzyskaniu przedmiotowej informacji podejmuje ewentualną decyzję o zarządzeniu ewakuacji całości szkoły.
3. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpoczyna ewakuację zgodnie z planem ewakuacji (zakres działań w ramach ewakuacji podane powyżej w paragrafie pt. *Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole*).
4. Nie wolno używać telefonu komórkowego - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
5. W razie możliwości dyrektor szkoły wyznacza osoby do sprawdzenia czy w pomieszczeniach szkoły nie pozostają przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia - stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu może przyspieszyć akcję Policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji.
6. Osobą kierującą działaniami kryzysowymi do czasu przybycia służb jest dyrektor szkoły.
7. Dyrektor szkoły o zdarzeniu niezwłocznie informują Policję i ewentualnie inne odpowiednie służby.

8. Nauczyciele i pracownicy szkoły bezwzględnie wykonują polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb - w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
9. Osoby odpowiedzialne za uczniów (najczęściej będą to osoby mające w tym czasie zajęcia lub dyżur) w miejscu ewakuacji powinny policzyć wszystkie dzieci i poinformować osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi - szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości szkoły.
10. Osoba wyznaczona przez dyrektora informuje rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu - informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który otrzymał informację (telefoniczną) o podłożeniu ładunku wybuchowego.

Osoby wyznaczone przez dyrektora we wskazanym zakresie.

Dyrektor szkoły we wskazanym zakresie.

3.4.4. Podłożenie podejrzanego pakunku

Podstawy uruchomienia procedury

Ujawnienie na terenie szkoły lub obiektów szkoły podejrzanego pakunku mogącego zawierać ładunek wybuchowy.

Sposób postępowania

1. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który ujawnił na terenie szkoły lub obiektów szkoły podejrzanego pakunku mogącego zawierać lub być ładunkiem wybuchowym powinien:
  - odizolować miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku - należy założyć, że podejrzanego pakunku jest ładunkiem wybuchowym, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona;
  - nie dotykać, nie otwierać i nie przesuwając podejrzanego pakunku - w przypadku ładunku wybuchowego może on eksplodować w trakcie próby manipulowania;
  - okryć pakunek (w miarę możliwości) w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego substancji - okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznanej substancji może ograniczyć jej rozprzestrzenianie się;
  - poinformować o ujawnieniu pakunku dyrektora szkoły.
2. Osobą kierującą sytuacją kryzysową do czasu przybycia służb jest dyrektor szkoły.
3. Dyrektor szkoły o zdarzeniu niezwłocznie informują Policję i ewentualnie inne odpowiednie służby.
4. Osoba kierująca sytuacją kryzysową podejmuje ewentualną decyzję o zarządzeniu ewakuacji szkoły, zgodnie z planem ewakuacji (zakres działań w ramach ewakuacji

podane powyżej w paragrafie pt. *Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole*).

5. Nie wolno używać telefonu komórkowego - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
6. Nauczyciele i pracownicy szkoły bezwzględnie wykonują polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb - w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
7. Osoby odpowiedzialne za uczniów (najczęściej będą to osoby mające w tym czasie zajęcia lub dyżur) w miejscu ewakuacji powinny policzyć wszystkie dzieci i poinformować osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi - szybkie sprawdzenie obecności wszystkich dzieci, ułatwi zakończenie ewakuacji całości szkoły.
8. Osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły informuje rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu - informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który ujawnił na terenie szkoły lub obiektów szkoły podejrzany pakunek mogący zawierać ładunek wybuchowy.

Osoby wyznaczone przez dyrektora we wskazanym zakresie.

Dyrektor szkoły we wskazanym zakresie.

3.4.5. Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły

Podstawy uruchomienia procedury

Zaistnienie sytuacji gdy szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu chemicznym lub biologicznym lub o zamiarze takiego ataku.

Sposób postępowania

Otrzymanie przez szkołę informacji o zamiarze ataku chemicznego lub biologicznego (zagrożenie poza obiektami szkoły)

1. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który otrzymał informację (telefoniczną) o zamiarze ataku chemicznego lub biologicznego, powinien:
  - prowadząc rozmowę z osobą informującą zapamiętać jak największą ilość szczegółów - uzyskane informacje/szczegóły mogą być istotne dla Policji celem identyfikacji sprawcy bezpodstawnego alarmu;
  - zapisać natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje - w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie mogą wystąpić problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji;
  - niezwłocznie poinformować o otrzymaniu zgłoszenia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły po uzyskaniu przedmiotowej informacji ogłasza alarm i wyznacza osoby, które mają zaalarmować o zagrożeniu wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły (osoby

takie będąc poza budynkami szkoły winny przemieszczać się w miarę możliwości pod wiatr lub poprzecznie do kierunku wiatru).

3. Osobą kierującą sytuacją kryzysową do czasu przybycia służb, jest dyrektor szkoły.
4. Dyrektor szkoły o zdarzeniu niezwłocznie informują Policję, Straż Pożarną, Pogotowie Ratunkowe.
5. W budynkach szkoły, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze, maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.
6. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń. Częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.
7. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
8. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych, oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Sytuacja, gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.

1. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który ujawnił na terenie szkoły lub obiektów szkoły substancję chemiczną lub biologiczną, powinien:
  - nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy;
  - aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem;
  - pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów;
  - opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób;
  - niezwłocznie poinformować o otrzymaniu zgłoszenia dyrektora szkoły lub wicedyrektora lub Koordynatora.
2. Dyrektor szkoły po uzyskaniu przedmiotowej informacji ogłasza alarm. Wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły należy ewakuować zgodnie z planem ewakuacji w rejon ewakuacji¹⁴, przemieszczając się w miarę możliwości pod wiatr lub poprzecznie do kierunku wiatru.
2. Osobą kierującą sytuacją kryzysową do czasu przybycia służb, jest dyrektor szkoły.
3. Dyrektor szkoły o zdarzeniu po ogłoszeniu alarmu ewakuacyjnego niezwłocznie informuje Policję, Straż Pożarną, Pogotowie Ratunkowe.

---

¹⁴ Rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż kierunek wiatru może być zmienny. Rejonem ewakuacji powinien być w miarę możliwości budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń.

4. Jeśli jakaś osoba miała kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb.
5. W obiekcie budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
6. Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać Policji.
7. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze, maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.
8. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń. Częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.
9. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
10. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

UWAGA!

Podobne działania do wyżej określonych należy wdrożyć w sytuacji gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań:

Osoby odpowiedzialne

Każdy nauczyciel i pracownik szkoły, który otrzymał informację o możliwym skażeniu chemicznym lub biologicznym lub o zamiarze takiego ataku.

Osoby wyznaczone przez dyrektora we wskazanym zakresie.

Dyrektor szkoły we wskazanym zakresie.

3.5. Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego

3.5.1. Cyberprzemoc

Podstawy uruchomienia procedury

Zaistnienie sytuacji, w której z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych realizowane są różne negatywne zachowania np.: nękanie, straszenie, szantażowanie, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli.

Sposób postępowania

1. W każdym przypadku ujawnienia cyberprzemocy (bez względu na to kto jest ujawniającym to zjawisko) należy ze spokojem wysłuchać osobę zgłaszającą i okazać jej wsparcie. Podziękować za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy. Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktyimizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji). Rozmowę w obecności rodziców/prawnych opiekunów winien przeprowadzić pedagog/psycholog szkoły. Z rozmowy sporządzana jest notatka służbowa, która po podpisaniu przez rodziców/prawnych opiekunów przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.
2. Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo).
3. W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość /powtarzalność). Realizując procedurę należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować ofiarę lub sprawcę, np.: wywoływanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami, itd.
4. Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, itd.).
5. Należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji, oraz że nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną podjęte odpowiednie procedury interwencyjne. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo. W razie potrzeby należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), zerwaniu kontaktu ze sprawcą, zadbaniu o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc). Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Warto monitorować sytuację, „czuwać” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy. W działania wobec ofiary

należy także włączyć rodziców/opiekunów ofiary □ trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu dziecka. W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolny, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.

6. Identyfikacja sprawcy często jest możliwa dzięki zebranych materiałom –wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niej cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją (bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie zdjęć nagich osób poniżej 18 roku życia).
7. Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofierze cyberprzemocy). Rozmowę w obecności rodziców/prawnych opiekunów winien przeprowadzić pedagog/psycholog szkoły. Z rozmowy sporządzana jest notatka służbowa, która po podpisaniu przez rodziców/prawnych opiekunów przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.
8. Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły. Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy. Warto jednak rozszerzyć repertuar dostępnych środków, np. o czasowy zakaz korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych.
9. Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i sądu rodzinnego –procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczej szkoły. Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. Policję, sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje ze statutu i/lub regulaminu wobec ucznia) i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przyniosło pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia). Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie zdjęć ukazujących nagie ciała małoletnich). Zgłoszenia dokonuje dyrektor szkoły.
10. Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania stymuluje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.
11. Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111, Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci 800 100 100, dyzurnet@dyzurnet.pl

Osoby odpowiedzialne

Dyrektor szkoły i pedagog/psycholog szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.5.2. Niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia lub nauczyciela/pracownika szkoły

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź montowanych), szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) lub uzyskania korzyści (np. usługi premium SMS). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.

Sposób postępowania

1. Gdy sprawcą jest uczeń (kolega ofiary ze szkoły czy klasy), uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą lub szkolnym Liderem Bezpieczeństwa Cyfrowego. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z k.k. ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. Samo podszywanie się pod ofiarę nie jest karalne.
2. W pierwszej kolejności po uzyskaniu informacji należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania - w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności - w działaniu tym ucznia i/lub jego rodzica/opiekuna prawnego powinien wspierać szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego.
3. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie ingerencji w zebrane dowody, musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona).
4. Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów online lub dokonania transakcji finansowych. W tym

przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.

5. Dyrektor szkoły powinien podjąć decyzje w sprawie powiadomienia o incydencie Policji, biorąc pod uwagę wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu oraz opinie wychowawcy i pedagoga. Przed podjęciem decyzji o zgłoszeniu incydentu na Policję należy rozważyć, czy istnieją dowody, iż uczeń - sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. W takim przypadku dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej adwokata lub radcy prawnego.
6. Gdy naruszenie prywatności, czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice dzieci winni o nim powiadomić Policję.

Osoby odpowiedzialne

Dyrektor szkoły, szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego i pedagog szkoły w wyznaczonym zakresie.

3.5.3. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie – uwodzenie, zagrożenie pedofilią

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa polega na kontaktach osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).

Sposób postępowania

1. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji □ szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu online, przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.
2. Dyrektor szkoły wydaje polecenie bezzwłocznego zidentyfikowania i zabezpieczenia w szkole, w formie elektronicznej dowodów działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Wszelkiernej pomocy w tym zakresie winien udzielić szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego. Jednocześnie dyrektor szkoły bezzwłocznie zawiadamia Policję o wystąpieniu zdarzenia.
3. W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu, np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przede wszystkim zapewnić ofierze opiekę

psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez pedagoga/psychologa szkoły lub wychowawcę lub koordynatora, do którego dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą. Z poczynionych ustaleń sporządza się notatkę służbową, która po podpisaniu przez rodziców/prawnych opiekunów, po zapoznaniu się z jej treścią przez dyrektora szkoły, przechowywana jest w teczce zagadnieniowej *Bezpieczna Szkoła*, cz. 9.

4. W zakresie identyfikacji sprawcy ze względu na bezpieczeństwo, ale i ewentualne przyszłe działania wykrywacze i procesowe, nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.
5. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców.
6. W przypadkach naruszenia prawa, szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sądu rodzinnego.
7. W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

Osoby odpowiedzialne

Dyrektor szkoły, szkolny Lider Bezpieczeństwa Cyfrowego, pedagog/psycholog, wychowawca w wyznaczonym zakresie.

3.5.4. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich

Podstawy uruchomienia procedury

Zagrożenie bezpieczeństwa polega na przesyłaniu drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowaniu np. w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym.

Sposób postępowania

1. Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania:
  - wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne.
  - materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na Policję. **Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu, dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na Policję i/lub do sądu rodzinnego.** Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi.
  - materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, a wówczas konieczne jest zgłoszenie takiego przypadku na Policji. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę opisaną w paragrafie *Cyberprzemoc*. Decyzja o ewentualnym poinformowaniu opiekunów powinna być podejmowana przez pedagoga/psychologa, biorącego pod uwagę dobro małoletnich, w zależności od charakteru sytuacji.
2. Pierwszą reakcją szkoły i rodziców, obok dokumentacji dowodów, winno być otoczenie wszechstronną, dyskretną opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla dziecka ofiary sekstingu, z szacunkiem dla jego indywidualności i przeżytego stresu.
3. Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym np. poprzez przesłanie MMS do uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację w portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary.

Osoby odpowiedzialne

Dyrektor szkoły, pedagog/psycholog w wyznaczonym zakresie.

Teczka zagadnieniowa „Bezpieczna Szkoła”

Poniżej zaprezentowana została proponowana konstrukcja teczki zagadnieniowej „Bezpieczna Szkoła”. Składa się ona z następujących części:

1. Strona tytułowa.
2. Wykaz osób zapoznających się z teczką zagadnieniową „Bezpieczna Szkoła”.
3. Karta nadzoru.
4. Wytyczne dotyczące realizacji programu „Bezpieczna Szkoła” w Szkole Podstawowej
.....
5. Instrukcja Bezpieczeństwa Pożarowego.
6. Strategia bezpieczeństwa cyfrowego.
7. Część 1 – Sprawozdania dot. działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych przeprowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa w szkole.
8. Część 2 - Informacje (w formie notatek służbowych) dotyczące poziomu znajomości przez nauczycieli/pracowników szkoły treści Wytycznych Programu „Bezpieczna Szkoła” oraz Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego, planów ewakuacji, planów rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadania umiejętności posługiwania się nimi; znajomości algorytmów postępowania w sytuacjach kryzysowych.
9. Część 3 - Informacje z przeprowadzenia kontroli czy klucze do drzwi ewakuacyjnych są w wyznaczonym miejscu i czy są właściwe. Adnotacje o efektach kontroli zamieszczane są w karcie kontroli.
10. Część 4 - Informacje (w formie pisemnych sprawozdań) z przeprowadzonych szkoleń na wypadek zaistnienia pożaru, zdarzenia terrorystycznego lub katastrofy naturalnej.
11. Część 5 - Sprawozdania z realizacji głównych celów Strategii Bezpieczeństwa Cyfrowego, ujawnionych trudności, czy też nieprawidłowości w realizacji celów oraz podjętych czynności korygujących lub naprawczych.
12. Część 6 - Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych szkoleń z zakresu odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację oraz nieletnich sprawców czynów karalnych.
13. Część 7 - Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych szkoleń adresowanych do wszystkich uczniów szkoły z zakresu procedury alarmowej, ewakuacji szkoły oraz sposobu zachowania się w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych (ataki terrorystyczne, skażenie chemiczne lub biologiczne, zagrożenie pożarowe).
14. Część 8 - Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych pogadanek dla rodziców na temat konieczności włączania się rodziców w proces wychowawczy dzieci odnośnie ewentualnej odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację i nieletnich sprawców czynów karalnych oraz istniejących zagrożeń cyfrowych.
15. Część 9 - Inne (np. informacje od nauczycieli i pracowników szkoły oraz uczniów o ewentualnym zagrożeniu bezpieczeństwa uczniów i szkoły; informacje z realizacji konkretnych interwencji kryzysowych; informacje dot. współpracy

z podmiotami działającymi w sferze bezpieczeństwa publicznego np. Policja, Straż Pożarna, Sąd Rodzinny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej itp.;

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

TECZKA ZAGADNIENIOWA

BEZPIECZNA SZKOŁA

Informacje z działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie
bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów
Szkoły Podstawowej .....

Wykaz osób zapoznających się z teczką zagadnieniową „Bezpieczna Szkoła”.

L.p.	Imię i nazwisko osoby zapoznającej się z teczką zagadnieniową „Bezpieczna Szkoła”	Data zapoznania	Podpis	Uwagi

Karta nadzoru

L.p.	Imię i nazwisko, stanowisko osoby sprawującej nadzór	Data wpisu	Podpis	Uwagi/zalecenia (ze wskazaniem adresata)

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

WYTYCZNE DOTYCZĄCE REALIZACJI PROGRAMU

BEZPIECZNA SZKOŁA

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

INSTRUKCJA BEZPIECZEŃSTWA POŻAROWEGO

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

CZĘŚĆ 1

Sprawozdania dotyczące działań rozpoznawczych, profilaktycznych i interwencyjnych przeprowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa w szkole.

CZĘŚĆ 2

Informacje (w formie notatek służbowych) dotyczące poziomu znajomości przez nauczycieli/pracowników szkoły treści Wytocznych Programu „Bezpieczna Szkoła” oraz Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego, planów ewakuacji, planów rozmieszczenia głównych: wyłączników energii elektrycznej, hydrantów, systemów alarmowych oraz posiadania umiejętności posługiwania się nimi; znajomości algorytmów postępowania w sytuacjach kryzysowych.

CZEŚĆ 3

Informacje z przeprowadzenia kontroli czy klucze do drzwi ewakuacyjnych są w wyznaczonym miejscu i czy są właściwe (adnotacje o efektach kontroli zamieszczane są w karcie kontroli kluczy).

Karta kontroli kluczy

L.p.	Imię i nazwisko, stanowisko osoby przeprowadzającej kontrolę	Data wpisu	Podpis	Uwagi/zalecenia (ze wskazaniem adresata)

SZKOŁA PODSTAWOWA .....

CZĘŚĆ 4

Informacje (w formie pisemnych sprawozdań) z przeprowadzonych szkoleń na wypadek zaistnienia pożaru, zdarzenia terrorystycznego lub katastrofy naturalnej.

CZĘŚĆ 5

Sprawozdania z realizacji głównych celów Strategii Bezpieczeństwa Cyfrowego, ujawnionych trudności, czy też nieprawidłowości w realizacji celów oraz podjętych czynności korygujących lub naprawczych.

CZEŚĆ 6

Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych szkoleń z zakresu odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację oraz nieletnich sprawców czynów karalnych.

CZEŚĆ 7

Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych szkoleń adresowanych do wszystkich uczniów szkoły z zakresu procedury alarmowej, ewakuacji szkoły oraz sposobów zachowania się w przypadku wystąpienia zagrożeń zewnętrznych (ataki terrorystyczne, skażenie chemiczne lub biologiczne, zagrożenie pożarowe).

CZEŚĆ 8

Informacje (w formie notatek służbowych) z przeprowadzonych pogadanek dla rodziców na temat konieczności włączania się rodziców w proces wychowawczy dzieci odnośnie ewentualnej odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej i cywilnej nieletnich przejawiających demoralizację i nieletnich sprawców czynów karalnych oraz istniejących zagrożeń cyfrowych.

CZEŚĆ 9

Inne (np. informacje od nauczycieli i pracowników szkoły oraz uczniów o ewentualnym zagrożeniu bezpieczeństwa uczniów i szkoły; informacje z realizacji konkretnych interwencji kryzysowych; informacje dot. współpracy z podmiotami działającymi w sferze bezpieczeństwa publicznego np. Policja, Straż Pożarna, Sąd Rodzinny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej itp.

Uwagi końcowe

W sprawach nieuregulowanych w niniejszym dokumencie, odwoływać się do wytycznych zawartych w dokumencie Ministerstwa Edukacji Narodowej pt. „*Bezpieczna Szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów*” oraz w dokumencie Ministerstwa Edukacji Narodowej pt. „*Bezpieczna Szkoła. Procedury reagowania w przypadku wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w szkole*”.